

Milli musiqimiz xalqımızın könül nəğməsidir

Onu necə qoruyur, sabaha necə ötürürük?

Azərbaycan milli musiqisi ruhumuza qida verir, qəlbimizə min bir duyğu bəxş edir. Muğam bizi daxilən zənginləşdirir, uca məqamlara qovuşdurur.

Sazın telləri duyğularımızı titrədir, zəkamıza işıq saçır.

İllər keçir, yaş ötür, zaman dəyişir... Bəs milli musiqilərimiz titrəyən tellərin arasından hələ də gələcək nəsillərə işıq tuta bilirmi?

Bəs biz ulularımızın bu zəngin mənəvi sərvətini necə qoruyur, gələcəyə necə ötürürük?

Kütləvi yayım vasitələri milli musiqimizin səsinə dünyaya çatdırır, hərdən də bu ahəngi korlayır. Sosial şəbəkələrdə mahnılar qısa, hətta çox zaman mənasız görüntülərlə təqdim olunur. Muğamların ritmi pozulur, sözlərin mənası itir. Balabanın harayı artıq ürəyin ən gizli guşələrinə toxunmur, mizrab tarın sirlərinə çarpanda yad səslər qopur, təhrif olunan melodiyalar küyə çevrilir. Sosial şəbəkələrdə yayılan səthi və sürətli paylaşımlar nəinki sənətə, əsrlərin sınağından çıxan dəyərlərimizə də zərbə vurur.

Milli musiqimizin ritmi, mənası yalnız sosial şəbəkələrdə təhrif olunmur. Tarixin hər dönəmində milli musiqimiz müxtəlif təsirlərə məruz qalıb, insanların gündəlik həyat tərzini, zövqləri ilə uyğunlaşdırılıb. Məsələn, mərhum şair Fəxrəddin Mehdi "Min hava çalınır könül tarında" mısrası ilə başlayan şeiri zaman-zaman bəzi ifaçılar tərəfindən dəyişdirilib. "Fəsilər ötüşür" əvəzinə "görüşür", "yanmaqdır" yerinə

"yazmaq" deyilir, "heç zaman" sözləri isə "bir daha" ilə əvəz edilir. Bu dəyişikliklər şeirin incə ahəngini pozub, onun mənasına xələl gətirib. Hər dəyişdirilmiş söz misralarda gizlənən incə çalarla kölgə salıb.

Unutmaq olmaz ki, yüksək zövq, mənəvi saflıq gələcək nəsillərin yetişdirilməsində mühüm rol oynayır. İndi dillərə dastan olan muğam dəstgahları və xalq melodiyaları ilkin versiyada deyil, dəyişdirilir, "trend" adlandırılır, onların ritmi, ahəngi və tamamilə fərqli şəkildə səsləndirilir. Hətta bəzi hallarda milli musiqilərimizin sözləri, melodiyası mənimsənilərək başqa dillərdə və ya başqa ifalarda mənşəyi göstərilmədən təqdim olunur. Bu, açıq-aşkar oğurluqdur.

2020-ci ildə Əqli Mülkiyyət Agentliyi sosial şəbəkələrdə yayılan bir faktı diqqətə çatdırıb. Məlum olub ki, "Küçələrə su səpmişəm" Azərbaycan Xalq mahnısı "YouTube" portalında fars mahnısı kimi təqdim edilib. Xatırladaq ki, XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq "Küçələrə su səpmişəm" bir sıra Xalq mahnıları topluslarında, eləcə də Üzeyir Hacıbəyli və Müslüm Maqomayevin 1927-ci ildə nəşr olunan "Azərbaycan türk el nəğmələri", Səid Rüstəmovun 1956-cı ildə tərtib etdiyi "Azərbaycan xalq melodiyaları" və Fikrət Əmirovun 1952-ci ildə çap olunan kitablarında yer alıb. Mahını 1954-cü ildə çəkilməmiş "Doğma xalqıma" filmində də səsləndirilib, Rəşid Behbudov isə mahını 1963-cü ildə yenidən ifa edib.

Milli musiqimizin ecəzkarlığını qorumaq yalnız sənətkarların deyil, hər bir

vətəndaşın da borcudur. Çünki milli musiqimiz həm də kollektiv yaddaşın canlı kodları, keçmişin aynası, tarixin, mədəniyyətin və ictimai psixologiyanın təəcəssümüdür. Təhrif olunmuş melodiyalar və mətn dəyişiklikləri mədəni yaddaşda deformasiya yaradır.

Bəs melodiyaları necə xilas etmək olar? Cəvab həm sadə, həm də mürəkkəbdir: diqqət, ehtiram və sevgi ilə. Hər ifaçı musiqinin ritmini, ahəngini və sözlərinin mənasını olduğu kimi çatdırmalı, dinləyicilər isə onu qoruyub saxlamalıdır.

Sosial şəbəkələr və süni intellekt texnologiyaları bu prosesdə həm dost, həm də düşmən ola bilər. Amma diqqətlə seçilmiş, xüsusi tərtib olunmuş video və audiomateriallar, düzgün təqdimat musiqiyə ikinci nəfəs verəcək, həm də zamanla yarısan bir əfsanə kimi onu yenidən canlandıracaq. Belə olduğu halda, Azərbaycan musiqisi dünyaya səs salacaq, uzun illər gizlənmiş xəzinə kimi aşkara çıxacaq. "Sarı gəlin"-dən muğamın incə titrəyişlərinə, müasir pop və caz ifalarına qədər melodiyalarımız sərhədləri aşaraq müxtəlif qitələrə çatacaq.

Əlbəttə, Azərbaycan musiqisinin dünyada tanınmasında onu əbədləşdirən sənətkarların böyük rolu var. Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operası milli musiqimizi klassik opera dili ilə tanıdıb. O, əsərlərində xalq melodiyası ilə Avropa musiqi ənənələrini birləşdirib. Qara Qarayev isə Azərbaycan musiqisini modernizm və simfonik təfəkkürlə beynəlxalq arenada məşhurlaşdırıb. Bəstəkarın əsərlərində muğam elementləri Avropa orkestr texnikası ilə sintez olunub.

Bundan əlavə, Fikrət Əmirovun simfonik muğamları dünyanın bir çox nüfuzlu konsert zallarında və festivallarda səsləndirilib, beynəlxalq musiqi ictimaiyyəti tərəfindən böyük maraq və rəğbətlə qarşılanıb. Avropa, Asiya və Amerika ölkələrində müxtəlif orkestr və solistlər tərəfindən ifa olunan əsərlər Azərbaycan melodiyalarının ritmini və harmoniyasını hər kəsə çatdırıb.

Beləliklə, klassik və xalq musiqimizin zəngin mirası həm sənətkarların əsərlərində, həm də gənc ifaçıların sənətində yaşayır. Sosial şəbəkələr və onlayn platformalar isə kütləvi körpü rolunu oynayır. Körpü mötəbər olmalıdır ki, sənə mənzilə təhlükəsiz qovuşdursun.

Fidan ƏLİYEVA
XQ